

שאלה: אמרת שדורנו הוא דור נפלא, יותר מכל קודמיו. התוכל להסביר למה?

תשובה: אריז"ל אמר לר' חיים ויטאל שבחים רבים על מעלתו. וכך הגיב לו ר' חיים ("שער הגלגולים" - הקדמה לח, עמ' קנו):
"פעם אחת שאלתי למורי ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל? והרי הקטן שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו.
ואמר לי: דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצות גדולות שבדורות אחרים. כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים. ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים. וכמו שאמרו חז"ל על נח 'תמים היה בדורותיו', ואילו היה בדורות צדיקים היה [עוד] יותר צדיק. ולכן שלא אצטער על זה כלל..."

כלומר ככל שהטומאה רבה, ויש יותר פושעים בפועל, וגם יש מינים ואפיקורסים בדור, גדולה מעלתו של העומד נגד הזרם, המשתדל בכל כוחו לשמור על אמונתו בה' ותיקון מעשיו. והרי אמרו במשנה "לפום צערא אגרא" (אבות סוף פרק חמישי) לפי מדת הצער בקיום המצוה, כך נמדד השכר שעתיד הקב"ה לתת. בודאי בדורנו קשה יותר לשמור על נאמנות לציווי התורה. וכבר כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג סוף ה"ב) שאין בידינו למדוד עד כמה האדם הוא צדיק או עד כמה הוא רשע. נראה לי ביאור דבריו כי הגורמים למעשיו הם רבים. הוריו, מה כיוונו בעת הולדתו, חינוכו בצעירותו, השפעת סביבתו הנוכחית, לְחָצֵי שִׁכְנוּ וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, כושר חוזק רצונו [לפי אופיו, שזו תכונה מולדת], מדת תוקף יצרו המתגרה בו, ועוד פרטים רבים מאד!

וכך כתב גאון-הקבלה ר' צדוק הכהן ("פרי צדיק", סוף פרשת תבא - אות טז):
"וכמו שאמר רבינו הקדוש [מאישיבין] צ"ל ששמע מהרבי ר' בונם צ"ל שאמר, דאף שהמוחות מהדורות מתמעטין בכל פעם יותר, אבל הנקודה שבלב מזדכך והולך בכל פעם יותר. והיינו שבדור יתום הזה כשיש בלב איזה הארה אמיתית, אפילו מעט, חשוב לפני השם יתברך יותר מאור גדול בדורות ראשונים. שלפי קטנות המוחין של הדור יתום נחשב הרבה כמו שנתבאר במקום אחר בפירוש הפסוק 'כי רבים בני שוממה מבני בעולה' (ישעיה נד, א) עכ"ל.

וטעם סודי לזה כתב רבינו "בן איש חי" בספר שלו "בן איש חי - דרושים", סוף פרשת בחוקותי (ד"ה ובאופן אחר נ"ל על פי הקדמה היקרה) "נמצא לפי זה בכל בירור שיהיה בכל יום נעשה תיקון וזיכור ועלייה לכל הבירורים שקדמו מאדם הראשון ועד עתה... נמצא יש שכר וריוח בזה להאחרונים עד אין קץ. וכל הבא אחרון מרויח ביותר".

וכך רמז בקצרה ר' צדוק (בספר "פוקד עקרים" - אות ו):
"ומצד כזה כל דור מאוחר יש לו יתרון הכשר מעלה ועל דרך שהמשילם בענין החכמה **כְּנֻס** על גבי הענק כידוע, כן הוא גם כן בענין העבודה תורה ומצוות. ומצד הזה הדורות הולכים ומתעלים ממעלה למעלה מצד יתרון הזכויות והמעלות המתחדשות בכל דור ודור שהם הנשארים לעולמי-עד. מה שאין כן החטאים והחסרונות, מיתה ממרקתן והם קלים והולכים ולא נשאר מהם כלום. ורק הטוב הוא הנשאר והנקבע בכל הלבבות".